

skapliga värde för att här känna sig övertygad. För en icke blint troende verkar åtskilligt i detta kapitel som rent nonsens.

Den andra invändningen gäller kapitlet »Luther als Komponist». Att katoliken Bäumker i sin iver att fränkänna Luther äran av detta namn gått för långt och att de paralleller, som han framdragit till de melodier, som traditionen tillskriver honom, ofta verka alltför sökta, må vara sant. Men det är icke mycket bättre att gå till motsatt överdrift och i så hög grad, som Preuss gör, söka hävda Luthers oberoende av medeltida förebilder. Sanningen torde ligga ungefär mitt emellan de båda ytterligheterna. Luther har väl varit vida självständigare kompositör, än Bäumker velat medge, men det lär icke kunna nekas, att han i sitt musikaliska skapande i stor utsträckning använt gamla gregorianska motiv och förebilder. I en klåparens hand skulle dessa »lån» endast blivit plagiat. Luther har med snillets rätt tillägnat sig, vad han fann användbart, och av det gamla skapat nya, ovanskliga skönhetsvärden.

Knut Peters.

Ceciliaföreningens 25-årsmöte i Regensburg.

Inom såväl den protestantiska som den katolska kyrkan har under de senaste femtio åren pågått ett intensivt arbete för höjandet av den kyrkliga tonkonsten. Enskilda män och olika sammanslutningar ha målmedvetet och oegennyttigt offrat tid och krafter på att söka reformera och förbättra en av den kristna kyrkans stora tillgångar — Musica Sacra. Deras arbete har ej varit förgäves. Ett nyvaknat intresse och en mera allmän förståelse för allt, som hör till kyrklig musik gör sig allt mera gällande inte endast bland kyrkomusikerna själva utan även bland präster och församlingar. Kyrkan själv har fått blicken öppen för den stora roll musiken spelar i gudstjänst och församlingliv.

Det kunde vara nog så intressant att göra en jämförelse mellan den katolska och protestantiska kyrkans arbetssätt och resultat. Båda arbeta under mycket olika förutsättningar, men det levande intresset för kyrkomusikens renässans besjälar dem båda. I den kyrkliga tonkonsten och dess höjande mötas de båda med förståelse. Där kan den ekumeniska tanken förverkligas.

En av de sammanslutningar, som för de tysktalande katolska ländernas kyrkomusik haft och ännu har den allra största betydelse är Allgemeiner Cäcilienverein, grundad 1867 i Regensburg. Denna stad var redan under medeltiden berömd för sin domkyrkokör och sin kyrkomusik. Traditionen fortlever. Domkyrkokören av i dag räknas som en av de förnämsta gosskörerna i Tyskland, och kyrkomusikskolan i Regensburg, grundad av Haberl på initiativ av Litz har utfört ett välsignelsebringande arbete i kyrkomusikens tjänst. Regensburg är med rätta stolt över sådana män som Proske, Witt och Haberl, som stått såsom ledare för en kyrkomusikalisk rörelse, vars betydelse sträckt sig långt utanför stadens och

landets gränser. Det var också ganska naturligt, att Allgemeiner Cäcilienverein förlade sin 25. generalförsamling till Regensburg. Sammankomsten stod under det samlande temat: Den gregorianska koralen såsom jordmån för den polyfona musiken och den tyska kyrkovisan. Den gregorianska koralen är den katolska kyrkomusikens stora tillgång, och ett av Cäcilienvereins stora mål är att söka återge den dess betydelsefulla plats i gudstjänst och kyrklig musikkultur. Men att Cäcilienverein ej står främmande för moderna riktningar inom kyrkomusiken och med vaken och förstående blick följer de ungas strävanden och deras sökande efter nya vägar och uttrycksmedel visade tillfullo dessa kyrkomusikdagar i Regensburg.

Då man vill samla sina intryck och i korthet försöka ge en bild av arbetet vid denna generalförsamling, står man inför en ganska svår uppgift. »Dagarna» lämnade ständigt nya intryck och upplevelser. Intressanta och tankeväckande föredrag avlöstes i ständig följd av musikillustrationer och mönstergudstjänster av olika karaktär. Vad som kanske gav den största behållningen var den dagliga samvaron med de församlade deltagarna. Man fick ett mycket starkt intryck av den musikkultur och den anda, som besjälade alla dessa kyrkomusiker och musikintresserade, representanter för det bästa inom tysk katolsk kyrkomusik. Från den högste till den lägste, alla voro de fyllda av helig nitälskan för sitt kall. För den stora saken finga alla personliga och själviska intressen vika. De voro ödmjuka tjänare, som med glädje förvaltade sina pund. Men de kände sig ej heller som »kyrkobetjänte». De visste, att kyrkan betraktade deras verksamhet som likvärdig med varje annan gren av det kyrkliga arbetet. De visste, att kyrkan behövde dem, att de alla voro medlemmar i den stora skaran av arbetare, som representerade Guds kyrka och församling.

Cäcilienvereins stora mål — och det är också den katolska kyrkans — är kyrkomusikens höjande, framför allt den gudstjänstliga. Den har också som redan nämnts på sitt program den gregorianska koralen samt körsång à capella. Den söker visa, att den skatt, som de gamla mästarna — Palestrina, Vittoria, di Lasso m. fl. — lämnat åt oss, ej är ett dött museiföremål utan något, som passar just vår tid. Men den ser inte endast tillbaka. Den söker kontakt med det nya och levande i tiden. All musik, som är fylld av religiöst liv och upplevelse, är äkta. Och liksom de gamla mästarna skola också de unga ösa ur samma rika, outsinliga källa — den gregorianska koralen. En av mötets mest bemärkta män, biskopen i Regensburg dr. M. Buchberger, gav vid flera tillfällen uttryck åt detta. Hans tal vid festens öppnande vore värt att i sin helhet återges. Det innehöll många tankar, som ej äro främmande för oss protestanter. Här endast några utdrag. Musiken får ej vara självändamål. Hon får ej se bort från sin heliga bestämmelse. Hon får ej använda kyrka och liturgi för att låta sig ses och beundras. Hon bör i stället tillämpa på sig själv det ödmjuka och dock så stora ordet: »Jag tjänar». Den musik, som ej är besjälad av kyrkans inre liv och av helig kärlek till Mästaren, den är själlös och livlös, även om den i aldrig så hög grad är tekniskt och konstnärligt fulländad. Om jag talade med människors och

änglars tungor, men icke hade kärlek, så vore jag en klingande malm eller en ljudande cymbal.» Kyrkan ärar det gamla och söker gjuta nytt liv i det, men för den skull står den ej främmande för det nya i tiden. Kyrkan står ju i Guds tjänst. För honom finns intet i går, och intet i morgon, utan blott ett evigt i dag. Han har ej avslutat sitt skapareverk, utan verkar alltfört. Han riktar också sin inbjudan till människor i alla tider: »Gån också I ut i min vingård.» Det är ett ord för konstnären och för tonkonstens mästare av i dag. Biskop Buchberger sade också våra dagars kritiker ett ord, väl värt att minnas. Alla krafter, i synnerhet de unga, som friska och glada med ideell syn och bästa vilja försöka skapa, måste hälsas välkomna i kyrkans arbete, förstående och kärleksfullt uppmuntras och understödjas. Ingenting vore olyckligare än att komma med kall och kärv kritik eller till och med komma med en kritik i kraftuttryck, sådan som vår tid tyvärr tycker om, en kritik, som endast vill visa, vad kritikern själv men inte den kritiserade kan.

Påfallande var det stora intresse och den vikt man lade vid att menigheten fostrades till en sjungande församling. Bland barn och ungdom nedlättes ett energiskt arbete på att lära dem förstå och sjunga den gregorianska koralen. Församlingen skall läras att aktivt deltaga i gudstjänsten. Flera talare uppehöll sig vid detta problem. »Vi måste fylla det stora tomrum, som finns mellan altare och orgelläktare», hette det. Tänkvärda ord även för oss protestanter! Liksom inom den katolska kyrkan räcker det ej hos oss med aldrig så vacker och fulländad körsång. Ett tomrum uppstår så lätt. Katolska kyrkan vill nå målet genom att lära församlingen att liksom under den äldsta kristna tiden sjunga »den gregorianska koralen». För att nå detta mål — om det ens är uppnåeligt — har den en oändligt lång väg att gå. Vår väg är närmre. Vi ha i vår protestantiska koral en oskattbar tillgång. Ville vi slå vakt kring den och skydda den för de nedbrytande krafter, som tyvärr vunnit ett alltför stort insteg, kunde vi, innan vi försöka återinföra den gregorianska sången, få våra församlingar att som i forna tider med kärlek sjunga våra koraler i hem, skola och kyrka, då skulle vi ej behöva tala om något tomrum mellan altare och orgelläktare.

Bland de många föredrag, som hölls, voro två särskilt beaktansvärda. Inte så mycket för innehållet som fastmer på det sätt de illustrerades. Dr. Kurten från Köln gav en överblick av »Koral och gammalklassisk polyfoni före 1600». Det illustrerades på ett synnerligen förnämligt sätt av domkyrkokören i Regensburg. Denna kör och dess arbete vore värd sitt särskilda kapitel. Den har gamla anor och en förnämlig tradition att uppehålla. Under sin nuvarande ledare, domkyrkokapellmästaren dr. Schrems, har den nått en fulländning, som inte lämnar något övrigt att önska. »Domkyrkosparvarna» äro också Regensburgs stolthet och dess olika framträdanden under dessa dagar gävo utan gensägelse den största behållning. Åtta-, fem- och fyrstämmiga körer av Josquin de Pres, Orlando di Lasso, Handl, Asola, Vittoria och Palestrina illustrerade det nämnda föredraget. Vittorias »Duo Seraphim» för enbart gosskör och Palestrinas »Dum complerantur» för sexstämmig kör blevo oförgätliga

minnen. Utförandet visade på en musikkultur och en utbildning, som hos oss är otänkbar.

Professor A. Schmitz från Breslau talade över »Koral och nutida kyrkomusik» med biträde av domkyrkokören från München, en blandad kör, även den av hög kvalitet. Med anknytning till biskop Buchbergers tal ville föredragshållaren påvisa, vilka stora värden, som funnos att taga vara på i den nu levande tonsättaregenerationens kyrkliga arbeten. Kyrkan har ej rätt att med misstro se på dennes strävanden, även om uttrycks-sättet till en början kan verka främmande. Detta föredrag med den åtföljande illustrationen blev kanske mötets intressantaste upplevelse. Mässdelar av Roeseling, Schröder, Stockhausen, Lechtaler, Pfeifer m. fl. framfördes. Tonsättarnas namn på de olika kompositionerna meddelades ej. Föredragshållaren ville ej, att verken skulle sinsemellan värdesättas, utan ville endast visa, i vad mån dessa tonsättare fått sina impulser från den gregorianska koralen. Den oerhört krävande och inte alltid så tacksamma uppgiften att tolka dessa i ordets verkliga betydelse moderna tonsättningar utfördes på ett glänsande sätt av Münchnerdomkören, och den seger, som de unga tonsättarna denna dag vunno, kunde kören och dess ledare domkyrkokapellmästare L. Berberich till stor del räkna som sin förtjänst. Vid ett efterföljande sammanträde fördes en livlig diskussion om den moderna musikens berättigande i gudstjänsten. Förslag väcktes till och med om att upprätta en »index» över sådana verk och tonsättare, som ej borde få uppföras i kyrkan. Förslaget väckte kraftig opposition. Cäcilienverein visade sig vara en levande sammanslutning.

Ett stort antal gudstjänster av växlande karaktär ingingo också i programmet. En koralmässa utförd av studerande vid kyrkomusikskolan visade, vilka stora skönhetsvärden och vilken uppbyggelse den enstämmiga gregorianska sången kan ge, om den får ett rätt utförande. Man kunde föröfrigt göra en intressant jämförelse mellan utförandet av den gregorianska koralen vid denna mässa och en högmässa, där domkyrkokören från München svarade för den musikaliska delen. Denna utförde koralen så fort, att dess melos mången gång blev lidande därpå. Skulle någon gudstjänst ytterligare omnämnas vore det vespern i Domen. Den enformighet, som trots ett aldrig så gott utförande vidlåder den gregorianska koralen, då en eller flera psalmer sjungas i följd, bröts vid denna gudstjänst på ett underbart sätt därigenom, att varannan vers sjöngs unisont av det i koret placerade prästseminariet och kyrkomusikskolan och varannan av den bakom altaret uppställda gosskören i sexstämmiga falsi-bordonisatser av mästare från 15- och 1600-talet.

Det skulle bli för långt att närmare gå in på det rikhaltiga programmet. Mycket vore att säga om den högmässa, då Berberichs Mässa i F uppfördes samtidigt med Bruckners Offertorium »Os justi». Det senare ett verk, där den fromme mästaren framstår som en av senare tiders störste kyrkliga tonsättare. Ett föredrag om »Koral och kyrkovisa» borde ej heller förbigås med tystnad, men utrymmet tillåter ej något närmare omnämnande.

Man förvånades över den ringa plats och tid, som ägnades åt orgelmusik. Ett enda föredrag behandlade »Koral och orgelmusik». På detta

område har ju också den katolska kyrkan ej gjort samma stora insats som den protestantiska. Föredragshållaren uppehöll sig också särskilt vid våra protestantiska mästare, Bach och Buxtehude, och deras beroende av den gregorianska koralen. På tal om Bach borde kanske också nämnas, att gosskören i Regensburg ofta och gärna sjunger dennes motetter och koraler.

Dessa kyrkomusikdagar, tillbringade i kretsen av tyska katolska kyrkomusiker och i en stad, som under de senare åren varit ett högsäte för den kyrkomusikaliska kulturen i det katolska Tyskland, kunna också ha sin stora betydelse för en protestantisk kyrkomusiker. Vi ha oändligt mycket att lära av dessa män och deras musikkultur. Vår protestantiska musik bygger ju också i grund och botten på den gregorianska koralen. Dess värde kan ej bortdiskuteras. Men även om vi vid en jämförelse känna oss fattiga, äga vi dock i vår kyrkomusik, i vår gudstjänst och vår koral värden av oförgänglig skönhet, som vi med aktsamma händer skola värna om. Och när vi vilja reformera, må vi då ej endast se tillbaka utan även försöka se det, som finns av värde i vår egen tid.

Det var ett synnerligen lyckligt grepp att ge dessa dagar ett samlande tema. Skulle inte en kyrkosångsfest hos oss kunna ges under en liknande form, exempelvis »Den protestantiska koralen som jordmån för kyrklig tonkonst»?

Josef Hedar.

Linköpings domkyrkas altarprydnad.

Konstnären Henrik Sörensens förslag.

I sju år har en kommitté behandlat frågan om ny altarprydnad i Linköpings domkyrka, och i dessa dagar har kommittén äntligen kommit till ett resultat. Katedralens altarprydnad sedan 1830-talen utgjordes ända till 1925 av tre gipsskulpturer av N. Byström. Sistnämnda år borttogs dessa, sedan kyrkan begåvats med en donation å 60,000 kr. till ny prydning av högaltaret.

Det gällde nu att skaffa en altartavla, och man inriktade sig först på att söka förvärva ett medeltida altarskåp, som man ansåg bäst harmoniera med korets sengotiska arkitektur. Sedan man förgäves sökt få ett ståtligt altarskåp av nederländsk härkomst, som ägdes av Skärkinds kyrka, vände man sig till Statens Historiska Museum och begärde, att Riksantikvarien måtte utlämna ett altarskåp från V. Eds kyrka. Detta medgavs emellertid icke; i stället erbjöds kyrkan ett altarskåp från Jonsbergs kyrka (ursprungligen från Häradshammar) i Östergötland. Detta bildskåp med väl bibehållna skulpturer i mittpartiet var försett med flyg-